

Voorstel Gemeenteraad D

Onderwerp	Instellen Reserve hersteloperatie Toeslagenaffaire en Alleenverdienersproblematiek Belastingdienst.		
Portefeuillehouder	Arjan Kampman agendaletter (D)		
Organisatieonderdeel	Cluster Advies	Aangeboden aan Raad	12 november 2024
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	2400033191

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Instellen van twee reserves, te weten:
 - * Reserve Hersteloperatie Toeslagenaffaire; en
 - * Reserve Alleenverdienersproblematiek Belastingdienst.
2. Reserve Hersteloperatie Toeslagenaffaire te voeden vanuit de door het rijk beschikbaar gestelde (toekomstige) middelen voor de Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek (680.000 euro) voor uitvoering van de hersteloperatie Toeslagenaffaire
3. Reserve Alleenverdienersproblematiek Belastingdienst te voeden vanuit de door het rijk beschikbaar gestelde middelen voor de Decentralisatie uitkering van de Alleenverdienersproblematiek 2023-2024 aan gedupeerden die door een systeemfout van de Belastingdienst onder het bestaansminimum hebben geleefd in de periode 2023-2024 (315.000 euro) voor uitvoering van hiervan.
4. Reserve Alleenverdienersproblematiek Belastingdienst te voeden met nog nader te bepalen middelen voor de periode 2025-2027 vanuit de door het rijk beschikbaar gestelde middelen voor de Decentralisatie uitkering van de Alleenverdienersproblematiek.
5. Lasten van het Product Inkomensondersteuning gedurende de periode 2024 – 2027 te verhogen met 160.000 euro per jaar voor de uitvoering van de werkzaamheden voor de Toeslagenaffaire, met als dekking reserve Hersteloperatie Toeslagenaffaire, en lasten Product Inkomensondersteuning voor 2025 te verhogen met 315.000 euro, met als dekking reserve Alleenverdienersproblematiek Belastingdienst.
6. De vanaf 2025 de nog te ontvangen middelen van het Rijk voor uitvoering van de werkzaamheden gemoeid met de hersteloperatie Toeslagenaffaire en de Alleenverdienersproblematiek Belastingdienst toe te voegen aan de Reserves.
7. De begroting hierop aan te passen.
8. Reserves vooralsnog per 31-12-2027 laten vrijvallen/beëindigen.

Inleiding en voorgeschiedenis**Toeslagenaffaire**

Bij een groot aantal ouders is tussen 2005 en 2019 onterecht de kinderopvangtoeslag stopgezet door de Belastingdienst. Deze ouders, hun gezinnen, hun ex-toeslagpartners en nabestaanden is hierdoor ernstig onrecht aangedaan. Dit is de Toeslagenaffaire gaan heten. Sinds 2020 werkt de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) aan het financiële herstel van dit onrecht. Het financiële herstel bestaat uit financiële compensatie, een schuldenaankpak, en eventuele aanvullende schadecompensatie.

Binnen deze hersteloperatie bieden gemeenten ondersteuning aan (mogelijk) gedupeerde ouders en hun gezinnen, ex-toeslagpartners, kinderen en nabestaanden. De ondersteuning gebeurt via de regeling specifieke uitkering Gemeentelijke hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslagproblematiek 2021. Hulp kan op allerlei onderdelen van iemands leven zijn. De hulp en gemaakte afspraken worden vastgelegd in een plan van aanpak. Dit alles met als doel om een nieuwe start te kunnen maken en het aangedane leed achter zich te kunnen laten. Mogelijk gedupeerden konden zich melden bij het UHT (formeel tot 1 januari 2024). Mensen kunnen dus nog jaren in het proces bij het UHT van de Belastingdienst zitten in afwachting van de beoordeling of ze wel of niet erkend gedupeerd zijn.

Er hebben zich tot nu toe 528 inwoners gemeld. Daarvan zijn er (tot op heden) 389 erkend als gedupeerde. De rest is of afgewezen of staat nog op de wachtlijst. Momenteel heeft het team van consultants dat zich bezighoudt met ondersteuning in totaal 142 volwassenen, 23 kinderen en twee ex toeslagpartners in begeleiding.

Zoals vele andere gemeenten, heeft ook Enschede er voor gekozen om de ondersteuningswerkzaamheden te declareren op basis van normbedragen in plaats van werkelijke kosten. Deze keuze is gemaakt omdat we met de normvergoeding denken uit te komen en omdat het ons minder administratieve lasten bezorgt. De keuze betekent dat we onze ondersteuningswerkzaamheden voor de onderdelen 'eerste contact' (A), 'plan van aanpak' (B), 'nazorg' (D) en 'driegesprek' (F) voor de gehele looptijd van de regeling (vooral nog t/m 2027) in één keer vergoed krijgen.

Aanvullend op de genoemde normvergoeding voor de onderdelen A, B, D en F ontvangen wij voor de jaren 2024 t/m 2026 op basis van een staffel een jaarlijkse vergoeding voor inrichtings- en coördinatiekosten (E). De staffel baseert op het aantal (potentieel) gedupeerden en het aantal erkende voormalige toeslagpartners 'binnen' een gemeente. Peildatum hierbij is 31 december 2024.

Alleenverdienersproblematiek

Alle huishoudens in Nederland moeten een inkomen hebben waarmee ze kunnen rondkomen. Huishoudens met lage inkomens krijgen extra steun door middel van toeslagen. Door een ongunstige samenloop van regelingen valt het inkomen voor sommige huishoudens te laag uit. De verwachting is dat het in Enschede gaat om ruim 100 huishoudens die door de Alleenverdienersproblematiek een lager inkomen hebben dan de bijstandsuitkering.

Nadat de Nationale ombudsman de alleenverdienersproblematiek aankaartte zijn door SZW en de VNG oplossingsrichtingen in beeld gebracht. De opties bleken de problematiek niet afdoende op te lossen, ze leidden tot forse negatieve inkomenseffecten voor alle ontvangers van een bijstandsuitkering of een uitkering gerelateerd aan de bijstand. Voor 2023 en 2024 kunnen we de individuele bijzondere bijstand gebruiken om maatwerk te leveren voor de alleenverdienersproblematiek van die huishouders die door een systeemfout van de Belastingdienst onder het bestaansminimum hebben geleefd. Vanaf 2025 t/m 2027 komt er een specifieke landelijke regeling met vaste bedragen. Deze twee regelingen worden door de gemeente(n) uitgevoerd. Hiervoor krijgen we extra middelen van het Rijk.

Om de alleenverdienersproblematiek fundamenteel op te lossen, heeft de regering gekozen voor een aanpassing in fiscale regelgeving. Vanwege beperkte ICT-capaciteit heeft de Belastingdienst aangegeven een dergelijke wijziging niet op de korte termijn te kunnen doorvoeren. Op dit moment is deze fundamentele oplossing daarom voorzien in 2028. Gemeenten zullen in de tussentijd een oplossing bieden vanuit de Participatiewet. Dit doen zij op grond van individuele bijzondere bijstand voor de jaren 2023 en 2024. Vanaf 2025 komt er een landelijke regeling die door de gemeente(n) wordt uitgevoerd. Het instrument van de individuele bijzondere bijstand (jaren 2023 en 2024) is wellicht niet bedoeld voor deze situatie, maar in de praktijk wel beter geschikt dan de algemene bijstand, omdat het niet leidt tot een herberekening van toeslagen.

Publieksvriendelijke samenvatting

Gedupeerden kinderopvangtoeslagenproblematiek

In het kader van de hersteloperatie van het Rijk bij deze gedupeerden bieden gemeenten brede ondersteuning aan (mogelijk) gedupeerde ouders en hun gezinnen, ex-toeslagpartners, kinderen en nabestaanden. Om deze taak ook in de toekomst goed uit te kunnen voeren, hebben we de reserve Hersteloperatie toeslagenaffaire ingesteld. Door de middelen nu te bestemmen/reserveren kunnen we de gedupeerden tot eind 2027 blijven helpen.

Gedupeerden Alleenverdienersproblematiek

Alle huishoudens in Nederland moeten een inkomen hebben waarmee ze kunnen rondkomen. Huishoudens met lage inkomens krijgen extra steun via toeslagen. Door een ongunstige samenloop van regelingen valt het inkomen voor sommige huishoudens te laag uit, terwijl de uitkeringen en toeslagen wel volgens de wet worden uitgekeerd. Het betreft een groep huishoudens voor wie de uitkering van één van beide partners de enige of de belangrijkste bron van inkomen van het (echt)paar is (alleenverdieners). Om dit te herstellen heeft het Rijk extra middelen aan gemeenten beschikbaar gesteld. Hiervoor hebben we de reserve Alleenverdienersproblematiek Belastingdienst ingesteld. Door de middelen nu te bestemmen/reserveren

kunnen we de huishoudens die te maken hebben met de alleenverdienersproblematiek tot eind 2027 blijven helpen.

Gewenst effect van het besluit in relatie tot de strategische opgaven

Inclusief Enschede: elke inwoner heeft de mogelijkheid tot financiële zekerheid en stabiliteit.

Argumenten

1.1 De door de gemeente geboden ondersteuning voor de gehele looptijd van de regeling (vooralsnog t/m 2027) vraagt meerjarige inzet van onze consultants en daarmee een meerjarig budget.

Wat we met het instellen van een reserve beogen is dat het budget, specifiek voor de hersteloperatie Toeslagenaffaire en de Alleenverdienersproblematiek, ook na afloop van een kalenderjaar beschikbaar blijft (vooralsnog t/m 2027) voor het beoogde doel.

2.1 De normvergoedingen voor uitvoering van de hersteloperatie Toeslagenaffaire over de jaren tot en met 2022 (261.000 euro) is reeds ontvangen, vergoeding over 2023 (419.000 euro) wordt ontvangen in 2024. Deze vanuit het Rijk ontvangen vergoedingen (totaal 680.000 euro)

3.1 De middelen van het rijk voor de Alleenverdienersproblematiek (315.000 euro 2023 en 2024 en vanaf 2025 de nog te ontvangen middelen) zijn bedoeld voor de uitvoering en voor de vergoeding/compensatie aan de huishoudens die onder het bestaansminimum hebben geleefd. Beide regelingen hebben een looptijd vooralsnog tot en met 2027.

4.1 De ondersteunende werkzaamheden voor de Toeslagenouders vergen extra tijd en inzet. Het team van consultants dat zich hiermee bezighoudt bestaat momenteel uit circa 2 fte. Het voorstel is om de huidige capaciteit tijdelijk (vooralsnog t/m 2027) te behouden. De kosten hiervan worden ingeschat op 160.000 euro per jaar.

5.1 Voor de Alleenverdienersproblematiek wordt ingeschat dat 1 fte (80.000 euro) op jaarbasis (t/m 2027) nodig is voor de afhandeling van 100 huishoudens die worden gecompenseerd omdat ze onder het bestaansminimum hebben geleefd. De overige middelen worden gebruikt voor de vergoedingen aan de huishoudens t/m 2027. Over de jaren 2023 en 2024 moeten we de financiële compensatie zelf berekenen, vanaf 2025 worden er vaste bedragen door het Rijk vastgesteld.

8.1 Reserves (per 31-12-2027 laten vrijvallen/beëindigen. De regeling van de hersteloperatie kinderopvangtoeslag en de Alleenverdienersproblematiek loopt vooralsnog t/m 2027. Als een bestemmingsreserve binnen de aangegeven maximale looptijd niet heeft geleid tot een (volledige) besteding, wordt de bestemmingsreserve heroverwogen of wordt deze aan de algemene reserve toegevoegd. Het is gebruikelijk om aan een in te stellen reserve een einddatum te verbinden en geen structurele reserve in te stellen.

Risico's

De hersteloperatie toeslagenaffaire, de uitvoering de Alleenverdienersproblematiek van en de compensatie van deze huishoudens loopt vooralsnog t/m 2027. Indien de brede ondersteuning aan (mogelijk) gedupeerde ouders en hun gezinnen, ex-toeslagpartners, kinderen en nabestaanden meer tijd vergt dan nu voorzien, geeft de normvergoeding mogelijk ontoereikend dekking voor de kosten van de nu voorgestelde personele uitbreiding. De kosten voor de uitvoering van de Alleenverdienersproblematiek en de compensatie aan de huishoudens loopt vooralsnog t/m 2027. Een klein deel van de tegemoetkoming van de huishoudens van de Alleenverdienersproblematiek kunnen mogelijk nog worden in 2028 worden uitbetaald. We kunnen voor de uitvoering van de Alleenverdienersproblematiek momenteel nog niet inschatten of we in voldoende mate door het Rijk worden gecompenseerd. We gaan ervan uit dat de Belastingdienst in 2028 deze taak weer van de gemeente(n) kan overnemen.

Kosten en financiële dekking van het voorstel

Toeslagenaffaire

Op dit moment hebben we tijdelijk 2 fte beschikbaar voor het team dat zich bezighoudt met de ondersteuning. Voorstel is om deze capaciteit van 2 fte (vooralsnog t/m 2027) te blijven inzetten. De kosten hiervan worden ingeschat op 160.000 euro per jaar. De kosten voor vier jaren (2024 t/m 2027) van in totaal 640.000 euro kunnen worden gedekt vanuit de ingestelde Reserve hersteloperatie Toeslagenaffaire.

Een eventueel resterend saldo valt – na heroverweging van de hersteloperatie eind 2027 – vrij ten gunste van de algemene reserve.

Aanvullend op de genoemde normvergoeding voor de uitvoeringskosten van de ondersteunende werkzaamheden ontvangen wij voor de jaren 2024 t/m 2026 op basis van een staffel een jaarlijkse vergoeding van 120.000 euro voor inrichtings- en coördinatiekosten.

Deze vergoeding zetten we in ter dekking van onze kosten van administratieve registratie, verantwoording en coördinatie van de hersteloperatie.

Alleenverdienersproblematiek

Voor de Alleenverdienersproblematiek wordt ingeschat dat 1 fte (80.000 euro) op jaarbasis (t/m 2027) nodig is voor de afhandeling van 100 huishoudens die worden gecompenseerd omdat ze onder het bestaansminimum hebben geleefd. De overige middelen worden gebruikt voor de vergoedingen aan de huishoudens t/m 2027. Over de jaren 2023 en 2024 moeten we de financiële compensatie zelf berekenen, vanaf 2025 worden er vaste bedragen door het Rijk vastgesteld.

Afweging en alternatieven

Op het moment dat er geen Reserve hersteloperatie Toeslagenaffaire en voor de Alleenverdienersproblematiek wordt ingesteld, blijft er na 2024 geen dekking / budget beschikbaar voor de kosten van de werkzaamheden gemoeid met de hersteloperatie en voor de compensatie voor die huishoudens die onder het bestaansminimum hebben geleefd als gevolg van de Alleenverdienersproblematiek. Voortgang van de uitvoering van de hersteloperatie vraagt om voortzetting van personele inzet (vooralsnog t/m 2027). Het niet kunnen doorgaan met het huidige team consulenten dat zich bezighoudt met de brede ondersteuning heeft tot gevolg dat gedupeerden van de Toeslagenaffaire niet de hulp blijven krijgen die zij nodig hebben. Dat is niet wenselijk. Er zitten nog veel (mogelijk) gedupeerden in het proces van het UHT en zij hebben onze hulp nog hard nodig. De berekening en de uitvoering van de compensatie van de Alleenverdienersproblematiek vraagt personele inzet van onze gemeente. Deze groep huishoudens die onder het bestaansminimum hebben geleefd moet t/m 2027 worden ondersteund.

Participatie

n.v.t.

Communicatie

Dit voorstel is intern afgestemd met de collega's die op het voorblad zijn benoemd.

Vervolg

Op het moment dat de raad conform dit voorstel besluit worden interne processen in gang gezet.

Bijlagen

Raadsbesluit
Format reserves

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

E.A. Smit

R.W. Bleker